

SXEDIO.FF2

30.11.1943: Ο ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΛΕΟΝΤΙΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΜΕ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕ ΒΑΡΥΤΑΤΟ ΠΕΝΘΟΣ

Τον Νοέμβριο του **1943**, ένα σχεδόν χρόνο μετά τη διενέργεια των πρώτων δημοτικών εκλογών στην Κύπρο από το **1929**, η Βρετανία δεν ήταν ακόμα έτοιμη να επιτρέψει και τη διενέργεια εκλογών για την ανάδειξη Αρχιεπισκόπου.

Ετσι ο Κυβερνήτης, όταν πήρε στις **11** Νοεμβρίου ένα μακροσκελές υπόμνημα από τον Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου, Μητροπολίτη Πάφου Λεόντιο, με το οποίο του ζητούσε να επιτρέψει τη διενέργεια Αρχιεπισκοπικών εκλογών, έσπευσε απλώς να του απαντήσει στις **23** του μηνός ότι απλώς πήρε τη επιστολή του.

Όταν πήρε την αρνητική απάντηση του Κυβερνήτη ο Λεόντιος κήρυξε αμέσως, με εγκύκλιο του, την Εκκλησία σε "βαρύτατο πένθος" όπως τόνιζε για τις βαθύτερες οδύνες και βαρύτερες απώλειες λόγω της διατήρησης σε ισχύ των νόμων του **1937** που απαγόρευαν τη διενέργεια αρχιεπισκοπικών εκλογών.

Ανέφερε ο Αρχιεπίσκοπος Λεόντιος στην Εγκύκλιο του στις **30** Νοεμβρίου **1943**:

"ΛΕΟΝΤΙΟΣ, ελέω Θεού Μητροπολίτης Πάφου
Υπέριτος και Εξαρχος Αρσινόης και Ρωμαίων
και Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου
Κύπρου

Προς τον ευλαβή χριστιανικών Ορθόδοξον ιερών
Κλήρον, και

προς τον ευσεβή Ελληνικών Κυπριακών Λαόν,
χάριν και ευλογίαν από του εν Τριάδι Θεού
ημών,

Τέκνα εν Κυρίω αγαπητά.

Σήμερα συμπληρούνται δέκα ακριβώς έτη από της
πενθίμου εκείνης ημέρας της **30** Νοεμβρίου του **1933**,

καθ' ην απελύομεν τη Εγκύκλιον ημών περί αναγκαστικής αναβολής της εκλογής Αρχιεπισκόπου Κύπρου.

Εκτοτε η πενθούσα Εκκλησία του Αποστόλου Βαρνάβα διήλθε διά δυσχερών περιστάσεων και μεγάλων κινδύνων και πολλά και επανειλημμένα υπήρξαν τα διαβήματα ημών προς την Κυβέρνησιν της Μεγάλης Βρετανίας (της κυβερνώσης την νήσον ημών Κύπρον, την ακουσίως κεχωρισμένην της Μητρος αυτής Ελλάδος, όπερ είναι η αιτία των δεινών αυτής όλων) διά την απαλλαγήν αυτής από των ανυπερβλήτων κωλυμάτων αυτής και αποκατάστασιν της περί αυτών Ιεράς Συνόδου.

Εκ ποιμαντορικού δε καθήκοντος προς ημάς, το πολύτιμον ημών ποίμνιον, απολύομεν την ανά χείρας εγκύκλιον προς υμετέραν πληροφορίαν, ότι εκτός των άλλων επιστολών ημών και υπομνημάτων διά την κανονικήν λύσιν του τωρινού αρχιεπισκοπικού ζητήματος, απεστείλαμεν προς την βρειτανικήν Κυβέρνησιν και τα υπό ημερομηνίας **21** Δεκεμβρίου **1937** και **11** Ιουνίου **1938** και **6** Αυγούστου και δεύτερον της αυτής ημερομηνίας **6** Αυγούστου **1938** (Ιδε και τα τέσσερα εν τω "Αποστόλω Βαρνάβα" τεύχος **4**, Απρίλιος **1941**, εν σελιδι **74** έως **99**). Πλήρης όμως κατάλογος παραπομπών εις επίσημα έγγραφα (δημοσιευθέντα εν τω εκκλησιαστικώ ημών περιοδικώ "Απόστολος Βαρνάβας" και σχετιζόμενα προς τούτο το δεύτερον αρχιεπισκοπικόν ζήτημα Κύπρου) παρατίθενται εν τω Τεύχει **3** του Αυγούστου- Δεκεμβρίου **1943**.

Είναι γνωστόν ότι όταν η Μητηρ ημών Πατρίς Ελλάς αμυνόμενη κατά των ξένων επιδρομέων εισήλθεν εις τον παγκόσμιον πόλεμον και εν συμμαχία μετά της Αγγλίας εξηκολούθησε τον απελευθερωτικόν αγώνα και ημείς μετ' αυτής ολοψύχως εισήλθομεν εις αυτόν, ο ελληνικός κυπριακός Λάος, εγκαρδίως συμμετασχών και συμμετέχων του ιερού τούτου αγώνος υπέρ της δικαιοσύνης και της ελευθερίας, Πάντες δε ηλπίζομεν ότι η κρατούσα της Κύπρου Σύμμαχος Δύναμις συμφώνως προς τας αρχάς ταύτας και εν τω πνεύματι της αιωνίας συμμαχίας του βρειτανικού και του ελληνικού ημών

Εθνους και έσπευδε να καταργήσει όχι μόνον τους άλλους ανελευθέρους αντιλαϊκούς αυτής νόμους ως τους αντικυπριακούς ανθελληνικούς νόμους και προγράμματα περί Παιδείας (ίδε σχετικά υπομνήματα ημών υπό ημερομηνίας 24 Δεκεμβρίου 1934 και 18 Νοεμβρίου 1935 και 3 Φεβρουαρίου 1936 και τα τρία δημοσιευμένα εν τω " Αποστόλω Βαρνάβα" Τεύχος 5 Μαΐος, 1941) εν σελίδι 113 έως 133) και λοιπούς νόμους και διατάγματα, αλλά και τους περί Αρχιεπισκοπικής εκλογής Κύπρου νόμους υπ' αριθμούς 33,34 και 35 του 1939, οίτινες αποτελούσι βέβαιον κίνδυνον υποδουλώσεως της απ' αιώνων ελευθέρως Εκκλησίας ημών.

Επί τη ελπίδι της ακυρώσεως των ειρημένων νόμων απηυθύναμεν δι' επιστολών διαδοχικών επανειλημμένως προς την Βρετανικήν Κυβέρνησιν και κατά την πολεμικήν περίοδον ταύτην, τη δε 17 Νοεμβρίου 1943 απεστείλαμεν την κάτωθι επιστολήν (ανωτέρω).

Εις την ανωτέρω επιστολήν ημών η Βρετανική Κυβέρνησις απέστειλε τη κατωτέρω ξηράν απάντησιν, ημερομηνίας 23 Νοεμβρίου 1943:

"Σεβασμιώτατε,

Ενετάλην υπό του Κυερνήτου να γνωρίσω λήψιν της επιστολής σας, της 17.11.1943, επί του ζητήματος της χηρείας του Αρχιεπισκοπικού θρόνου.

Εχω την τιμήν να είμαι,

Σεβασμιώτατε,

ευπειθής υμών θεράπων

Χ.Γ.ΡΙΤΣΑΝΡΤΣ

Προσωρινός Αποικιακός Γραμματέας

Τέκνα της Εκκλησίας ευλογημένα,

Είναι ανέκφραστος η λύπη ημών εκ της ανωτέρω κυβερνητικής απαντήσεως, ήτις και πάλιν απλώς αναγγέλλουσα παραλαβήν της επιστολής ημών, δεν περιέχει την από τόσου χρόνου ανυπομόνως ανανεομένην απάντησιν, την οποίαν ηλπίζομεν απαλλαγήν εκ των δεινών της τυραννουμένης

αποστολικής ημών εκκλησίας της οποίας (διά της ακυρώσεως των νόμων **33,34** και **35** του **1937**).

Θα συνεχισθώσι κατ' ανάγκην αι ανυπολόγιστοι απώλειαι και η λίσαν επιζήμιος περί πάντα εν τη Κυβερνήσει της εκκλησίας στασιμότης, (ίδε και άρθρον **18** του καταστατικού της αγιωτάτης εκκλησίας Κύπρου) συνεχιζομένου του δικαίου (και εξ υπερτάτου καθήκοντος διεξαγομένου) αμυντικού αυτής αγώνος, προς αποσόβησιν του επικρεμαμένου βεβαίου κινδύνου απωλείας της πατροπαραδότου ελευθερίας αυτής.

Γνωρίζετε ότι η πάνσεπτος ημών εκκλησία πρεπόντως ευρίσκεται από του **1933**, μέχρι σήμερα εις Πένθος, ένεκα των μακρών ταλαιπωριών εκ της ορφανίας και των ποικίλων συμφορών της διελθούσης εν χηρεία δεκαετίας από σήμερα όμως κηρύσσομεν, βαρύ και βαθύτατον πένθος, διά τη αναγκαστική στασιμότητα και διά τας προβλεπομένας βαθυτέρας οδύνας και βαρυτέρας απωλείας ένεκα της εξακολουθήσεως παραμονής εν ισχύϊ των ειρημένων νόμων του **1937**, των εμποδιζόντων την εκλογήν Αρχιεπισκόπου και Κιτίου και συνεπώς και την πλήρωσιν των κενών ανωτέρων θέσεων, εν ταις χηρευούσαις επισκοπαίς και Μοναίς και την συγκρότησιν κανονικής Ιεράς Συνόδου επί τόπου, η οποία ως ανωτάτη αρχή, εν τη Αυτοκεφάλω Κυπριακή Εκκλησία, θα αναλάβη την Νομοθετικήν, Διοικητικήν, Δικαστικήν και Εκτελεστικήν Εξουσίαν, κατά την εκκλησιαστικήν ημών παράδοσιν ελευθερίαν και αδούλωτον, ενώ οι ρηθέντες πολιτικοί νόμοι του **1937**, αποτελούσιν αυτόχρημα υποδούλωσιν της απρομνημονεύτων χρόνων ανεξαρτήτου Εκκλησίας Κύπρου.

Κηρύσσομεν τη επί δέκα πλήρεις ενιαυτούς πενθοούσαν Εκκλησίαν του Ελληνικού Κυπριακού Λαού από σήμερα εν Βαρεί πένθει ουχί μοιρολατρίας αλλά βαθυτάτω πένθει εγρηγόρσεως ίνα κλήρος και λαός γρηγορήτε και μη αφήσητε την υμετέραν Εκκλησίαν αβοήθητον, αλλά μιμούμενον προς υμετέρους πατέρας προσέχητε τον νούν κυρίως και πρωτίστως εις τούτο το μέγα προπύργιον της σωτηρίας των λαών την

υμετέραν Εθναρχικήν Εκκλησίαν κινδυνεύουσαν τον έσχατον κίνδυνον και τείνητε χείρα βοηθείας εις επικουρίαν ημών προς διαφύλαξιν της ακεραιότητος της υμετέρας Ιστορικής Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Εν θλίψει λοιπόν ενθυμούμενοι τον Παντοδύναμον ημών θεόν, προσεύχεσθε εν βαρεί πένθει και βαθυτάτη εγρηγόρσει αιτούντες, παρά του Νυμφίου της εκκλησίας, όπως ταις προσβείαις του Αποστόλου Βαρνάβα απαλλάξη την εκκλησίαν αυτού από των ειρημένων αστικανονικών και αντικαθεστωτικών νόμων της Κυβερνήσεως Κύπρου, ούτε δε διαφυλαχθή το παλαιότατον δίκαιον και η αυτοκέφαλος διπλή ανεξαρτησία της κυπριακής Εκκλησίας αναλαβή και ακεραία οίαν εκληρονόμησαν οι Άγιοι Πατέρες ημών παραλαβόντες αυτήν από των Αποστόλων του Κυρίου Ιησού, δικαίωσαντος αυτή και ελευθερώσαντος διά του Τιμίου αυτού αίματος εν τω σταυρώ του Γολγοθά.

Και ημείς ευχόμενοι τη από του Ουρανίου δομήτορος της επειγείου εκκλησίας παρηγορίαν από του συνέχοντος ημάς βαρέως και βαθητάτου πένθους και την από του παρακλήτου παραμηθείαν εν τη λυτρώσει εκ των απειλουσών ημάς εθνικών θυελλών και εκκλησιαστικών καταιγίδων (προς άμεσον εκκλησιαστικήν και πλήρη μετά της αντισταμένης Μητρός ημών Πατρίδος Μεγάλης Ελλάδος εθνικήν ημών αποκατάστασιν) και επικαλούμενοι επί πάντας υμάς την ευλογίαν του Θεού Πατρός.

Διατελούμεν

εν Χριστώ Ευχέτης διάπυρος

Ο ΠΑΦΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟΣ

Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού

Θρόνου Κύπρου

Εν τη Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου, τη **30**
Νοεμβρίου **1943**.

ΣΗΜ: Επειδή η εγκύκλιος αύτη ΔΕΝ θα αναγνωσθή επ' Εκκλησιαίς εν τη Θεία Λειτουργία εντελλόμενα ίνα εκ των αποσταλέντων αντιτύπων το μεν εν αναρτηθή επί της θύρας του Ναού, τα δε άλλα αναρτηθώσι εν ταις πλατείαις της κοινότητος, ώστε

να αναγνωσθώσιν υπό των ευσεβών Ελλήνων κατοίκων αυτής.

Η επίσημη απάντηση της κεντρικής Βρετανικής Κυβέρνησης ήλθε με δηλώσεις τη Βουλή των Κοινοτήτων σε ερώτηση του εργατικού βουλευτή Σόρενσεν και ήταν και πάλι αρνητική.

Ο Σόρενσεν υπέβαλε στον Υπουργό Αποικιών Εμου Εβνανς, στα μέσα Φεβρουαρίου 1944 την ακόλουθη ερώτηση: "Ποιοι ήσαν οι περιορισμοί που παρεμποδίζουν την εκλογή νέου Αρχιεπισκόπου Κύπρου και εάν η Κυβέρνηση είναι τώρα προετοιμασμένη να επιτρέψει λύση του ζητήματος σύμφωνα προς την επιθυμία του κυπριακού λαού και χωρίς τους κυβερνητικούς περιορισμούς ή της Κυβερνητικής επέμβασης".

Ο Εβνανς απάντησε σύμφωνα με τη εφημερίδα "Ελευθερία" της 17 Φεβρουαρίου:

"Όσον αφορά την Κυβέρνηση η Εκκλησία Κύπρου είναι ελεύθερη να χωρήσει στην εκλογή Αρχιεπισκόπου οποτεδήποτε. Η πρωτοβουλία εναπόκειται στον τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού θρόνου, αλλά αυτός αρνήθηκε μέχρι τούδε να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια πριν από την άρση ορισμένων Νόμων, που θεσπίστηκαν στην Κύπρο το 1937. Οι νόμοι αυτοί απαγορεύουν την εκλογή ως Αρχιεπισκόπου οποιουδήποτε προσώπου, το οποίο έχει απελαθεί ή καταδικασθεί για στάση ή για οποιονδήποτε αδίκημα που τιμωρείται με φυλάκιση πέραν των δύο χρόνων ή κάθ' ενός ο οποίος δεν είναι ιθαγενής Κύπριος. Οι ίδιοι Νόμοι προνοούν επίσης ότι πρέπει να παρασχεθεί η έγκριση του Κυβερνήτη προτού ο εκλελεγμένος Αρχιεπίσκοπος ενθρονισθεί.

Όσον αφορά το τελευταίο μέρος της επερώτησης δεν φρονείται ότι οι παρούσες περιστάσεις είναι κατάλληλες για αναθεώρηση των Νόμων αυτών".

Ο υφυπουργός επέρριψε με τις δηλώσεις του το βάρος όλο στον Τοποτηρητή πράγμα που ο Λεόντιος δεν το δεχόταν με κανένα τρόπο. Ετσι με μια νέα μακρά επιστολή του στον υπουργό Αποικιών προσωπικά, με αντίγραφα στον Αρχιεπίσκοπο Κανταβρυγίας, το

Μητροπολίτη Θυατείρων και τον Πρωθυπουργό Τσέρσιλ και άλλους βρετανούς παράγοντες τόνιζε τόνιζε:

Αριθμός Πρωτοκόλλου, **24**.
Εν Λευκωσία τη **19** Φεβρουαρίου **1944**

Προς τον εντιμότατον
Υπουργόν των Αποικιών
Συνταγματάρχην
Ολιβερ Στάνλεϊ,
Εις Λονδίνον

Ανέγνων το δημοσιευθέν τηλεγράφημα της Επισήμου Βρετανικής Υπηρεσίας μεταδίδον τας τελευταίας δηλώσεις της Υμετέρας Εντιμότητος, εις τας οποίας Αύτη προέβη απαντώνσα εις σχετικές επερωτήσεις εν τη Βουλή των κοινοτήτων περί του ζητήματος της εκλογής Αρχιεπισκόπου Κύπρου, όπερ προς μεγίστην βλάβην της εκκλησίας και του λαού παραμένει επί τσαύτα έτη λυτόν, ουχί εξ αιτίας εμού, ως εδήλωσεν η Υμετέρα εντιμότης, αλλ' εξ υπαιτιότητος της Βρετανικής Κυβερνήσεως.

Το σφάλμα κείται εις το ότι Αύτη θέτει ως προϋπόθεσιν την ύπαρξιν των νόμων της κυβερνήσεως υπ αριθμούς **33,34** και **25** του **1937**. Οι πολιτικοί νόμοι όμως ούτοι εδημοσιεύθησαν μετά την εκκλησιαστικήν απόφασιν περί άμέσου διεξαγωγής της εκλογής και μετά την έναρξιν του προστασίου αυτής ακριβώς διά να περιορίσωσιν αυτή εντός του πλαισίου των ανέκαθεν κατακτητικών διεκδικήσεων της Κυβερνήσεως και των δήθεν εκλογικών προηγούμενων κατά τη Κυβερνητικήν πολιτικήν και εναντίον των απαραγράπτων και κεκτημένων λαϊκών δικαίων, ούτε δε ένεκα κυβερνητικής βίας αναγκαστικώς ανεστάλη και εκκρεμεί μέχρι τούδε η εκλογή.

2. Οι ρηθέντες νόμοι είναι βασικώς αντιθρησκευτικοί και αντικανονικοί ως καταναγκαστικώς και μη συγκατατεθείσης της εκκλησιαστικής Εξουσίας θεσπισθέντες υπό της κοσμικής εξουσίας, ήτις δεν δικαιούται να νομοθετή

περί των εσωτερικών της Εκκλησίας υποθέσεων, ως αλλοεθνής και αλλόδοξος. Είναι νόμοι αντικαθεστωτικοί και αντεκκλησιαστικοί, ωδήγησαν δε εις αδιέξοδον επειδή αμελετήτως και απροειδοποιήτως εδημοσιεύθησαν από πολιτικής κυβερνητικής σκοπιμότητος προς συμπλήρωσιν του βρετανικού σχεδίου εξαγγελισμού της απ' αιώνων ελληνικής Κύπρου, διά της υποδουλώσεως και της Εκκλησίας Κύπρου εις την Βρετανικήν Κυβέρνησιν, ως δυστυχώς πρότερον εγένετο και κατά την Ελληνικήν Κυπριακήν Παιδείαν.

3. Κατά τας επισήμους του **1878** δηλώσεις του Εκπροσώπου της ανάσσης Βικτωρίας, ώφειλεν η Κυβέρνησις σεβομένη τας θρησκευτικάς και εκκλησιαστικάς ημών παραδόσεις και τα εθνικά θέσμια, χηρεύσαντος του αρχιεπισκοπικού Θρόνου, Κύπρου, να αναμείνη να αποκαταστασθή η θρησκευτική εξουσία από Θεού συμφώνως προς τον καταστατικόν χάριτην της κυπριακής αποστολικής εκκλησίας και κατόπιν να προβή νομίμως κατ' αυτής. Επρεπε πρώτον να εκλεγθή Αρχιεπίσκοπος κατά το καθεστώς και έπειτα να συγκροτηθή κανονική Ιερά Σύνοδος Κύπρου, μετά ταύτα δε η Κυβέρνησις να προσέλθη δεόντως εις διαπραγματεύσεις μετά της συνόδου περί διακανονισμού των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας εν Κύπρω, ουχί δε να προβή η Κυβέρνησις μονομερώς και τυραννικώς εις αντικανονικήν νομοθεσίαν προς αυταρχικήν διακανόνησιν των ειρημένων σχέσεων.

4. Οι ρηθέντες νόμοι, αντιμαχόμενοι προς την παλλαϊκήν θέλησιν και την μακραίωνα ιστορίαν του ελληνικού κυπριακού λαού, και αποκλείοντες την εκλογήν παντός άλλου Ελληνοσ μη Κυπρίου νόμοι αντικυπριακοί και ανθελληνικοί, οι μονοπλεύρως και δικτατορικώς θεσπισθέντες εν αγνοία της ενδιαφερομένης αυτοκεφάλου εκκλησίας πρέπει να καταργηθώσι σήμερον μάλιστα οπότε Έλληνες και Βρετανοί μετά των συμμάχων συμπολεμώμεν κατά των επιδρομέων και των κατακτητών και των δικτατόρων υπέρ της δικαιοσύνης και της ελευθερίας και της αυτοδιαθέσεως των λαών. Προς επαξίαν δε τιμήν της

υπέρ των ανωτέρω ιερών αρχών εθελουσίως αυτοθυσιασθείσης υπερδεδοξασμένης Μητρός ημών Πατρίδος Ελλάδος, η Μεγάλη Βρετανία οφείλει από τώρα να απελευθερώση την ελληνικήν Κυπριακήν Παιδείαν και καταπαύουσα την κυβερνητικήν μακράν απόπειραν προς καθυπόταξιν και της εθναρχικής εκκλησίας Κύπρου και δικαιοσύνη πράττουσα να αφήσει αυτήν ελευθέραν, ως εύρεν αυτήν κατά την κατάληψιν της Νήσου και ως έζησεν από της αγγλικής κατοχής μέχρι σημερον.

Ο ΠΑΦΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟΣ

Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου
Κύπρου